

De Ieren hebben zich bij de Engelse overheersing nooit neergelegd. De Anglo-Normandische vorsten toonden echter in de loop van de tijd te veel sympathie voor de Ieren naar de zin van de Engelsen. Henry VIII, geplaagd door het sterke Ierse verzet, dat toenam door zijn poging tot invoering van de Anglicaanse Kerk, besloot om geheel Ierland voorgoed te onderwerpen. De katholieken werden op intensieve wijze onderdrukt en hiermee werd de basis gelegd voor de strijd tussen de protestantse Engelsen en de katholieke Ieren, die vele eeuwen zou gaan duren. Een korte uitzondering vormde de regeringsperiode van de katholieke Mary Tudor (1553-1558). Tijdens de hierop volgende regeringsperiode van Elisabeth I werd de verovering van geheel Ierland voltooid. Vele kloosters en kerken veranderden in deze tijd tot de ruïnes die wij nu overal in Ierland tegenkomen. Afb. 17 C.

De voornaamste interesse van de Engelsen voor het arme Ierland lag in de bossen: eikenhout voor schepen en verder voor de houtskool. Lange tijd werd het voor Engeland bestemde ijzer in Ierse ovens uit het erts gewonnen. Reeds in de loop van de 18de eeuw was vrijwel al het bos van Ierland verdwenen. Het verzet tegen Engeland is in de loop der eeuwen alleen maar toegenomen. De gebeurtenis die tot op de dag van vandaag wordt aangegrepen als grondslag voor de Ierse kwestie is de opstand van Ierse edelen tijdens de regering van Jacobus I in het begin van de 17de eeuw. De opstand ontstond in Ulster; grote gebieden werden door Jacobus I verbeurd verklaard, de bevolking werd uitgemoord en de landerijen werden toegewezen aan protestantse Engelse en Schotse kolonisten. Dit was de zogenoemde vestiging van de *Ulster Plantation*, waaruit de protestantse minderheid van

Noord-Ierland is gegroeid. In 1791 werd de *United Irishman*-organisatie opgericht die streefde naar een onafhankelijk Ierland. In Ulster werd als tegenhanger de *Orange Society* in het leven geroepen door protestanten die ijverden voor het behoud van de band met Engeland. De eerste schermutselingen vonden plaats in 1798; toenemende terreur leidde ertoe dat er in 1886 een voorstel werd gedaan om aan Ierland zelfbestuur te geven. Dit werd, mede door de tegenwerking van de Oranjegezinden in Ulster en door het uitbreken van de Eerste Wereldoorlog, opgeschort.

Onafhankelijkheid

In 1918 werd eenzijdig de Ierse onafhankelijkheid geproclameerd; dit leidde tot de Engels-Ierse oorlog die duurde van 1919 tot 1921. Een belangrijke tegenstander voor de Engelsen was de IRA. Noord-Ierland kreeg in 1920 zelfbestuur, doch bleef verenigd met Engeland. In 1922 werd de Ierse Vrijstaat gesticht, waarvan Noord-Ierland, waar een grote Britse meerderheid aanwezig is, werd uitgesloten. De Vrijstaat Ierland kreeg de status van Dominion, met de Britse vorst als staatshoofd. De eed van trouw aan de Engelse koning werd in 1937 afgezworen. In 1938 maakte een nieuwe grondwet een einde aan de Dominion-status van de Ierse Vrijstaat; de oude naam *Éire* werd aangenomen. Op 17 november 1948 werd de Ierse Republiek onafhankelijk. De verdeling van Ierland is tot op de dag van vandaag een pijnlijke kwestie gebleven.

De mijnbouw

In Ierland heeft de mijnbouw een lange geschiedenis, die teruggaat tot de Bronstijd. In de 17de en de 18de eeuw was de ertswinning belangrijk, de erts van Ierland waren echter veelal zeer laagwaardig. Van veel groter belang was de ertsverwerkingsindustrie. Het Ierse erts werd gemengd met geïmporteerd hoogwaardig erts en in Ierland gesmolten. De oorzaak van deze uitgebreide industrie was dat de houtskool, nodig voor het smelten van het erts, in Ierland belangrijk goedkoper werd geproduceerd dan in Engeland.

Gedurende de 19de eeuw bereikte de productie van koper, lood, zilver en pyritisch ijzererts zijn hoogtepunt. Rond 1880 kwam het keerpunt met een belangrijke vermindering van de metaalertsproductie. Deze bleef tot in de jaren '50 van deze eeuw van zeer gering belang. De voornaamste mijnen uit de vorige eeuw waren (zie afb. 18, op de volgende pagina): de kopermijnen van **Allihies** en omgeving in Co. Cork (chalco-pyriet-barriet-kwartsaders); **Bunmahon** in Co. Waterford en **Avoca** in Co. Wicklow (gebande pyriet en chalcopyriet). Lood (galeniet) werd gewonnen bij **Abbeytown** in Co. Sligo en in het gebied van **Glendasan - Glendalough - Glenmalur** in Co. Wicklow. Zilverhoudend looderts werd gewonnen in **Silvermines** in Co. Tipperary. In de jaren '50 en '60 van de 20ste eeuw werden de mijn-activiteiten weer opgenomen in **Avoca** (koper) en

Abbeytown (lood en zink). Van groot belang was de ontdekking in 1961 van de lood-zink-koper-zilverertsvoorkomens van **Tynagh** in Co. Galway.

Een ander, zeer groot lood-zinkertsvoorkomen werd in 1970 ontdekt bij **Navan** in Co. Meath, waar de mijnactiviteiten in 1978 werden gestart. De reserves van Navan bedragen 80 miljoen ton, het gehalte aan lood en zink is 14%; het is het grootste lood-zinkvoorkomen in Europa.

Ierland is een belangrijke producent en exporteur van barriet. Dit bariumerts wordt in dagbouw gewonnen bij **Ballynoe** bij Silvermines in Co. Tipperary. De barriet wordt vergezeld van hematiet en pyriet. Barriet komt, als begeleider van de Tynagh-ertsen, voor in aders. Verder is er bij **Ben Bulbin** de Benbulbin Barriet Mijn, die sinds meer dan een eeuw onregelmatig in bedrijf is.

Steenkool komt in Ierland op bescheiden schaal voor en de productie heeft nooit meer dan een zeer klein gedeelte van de Ierse

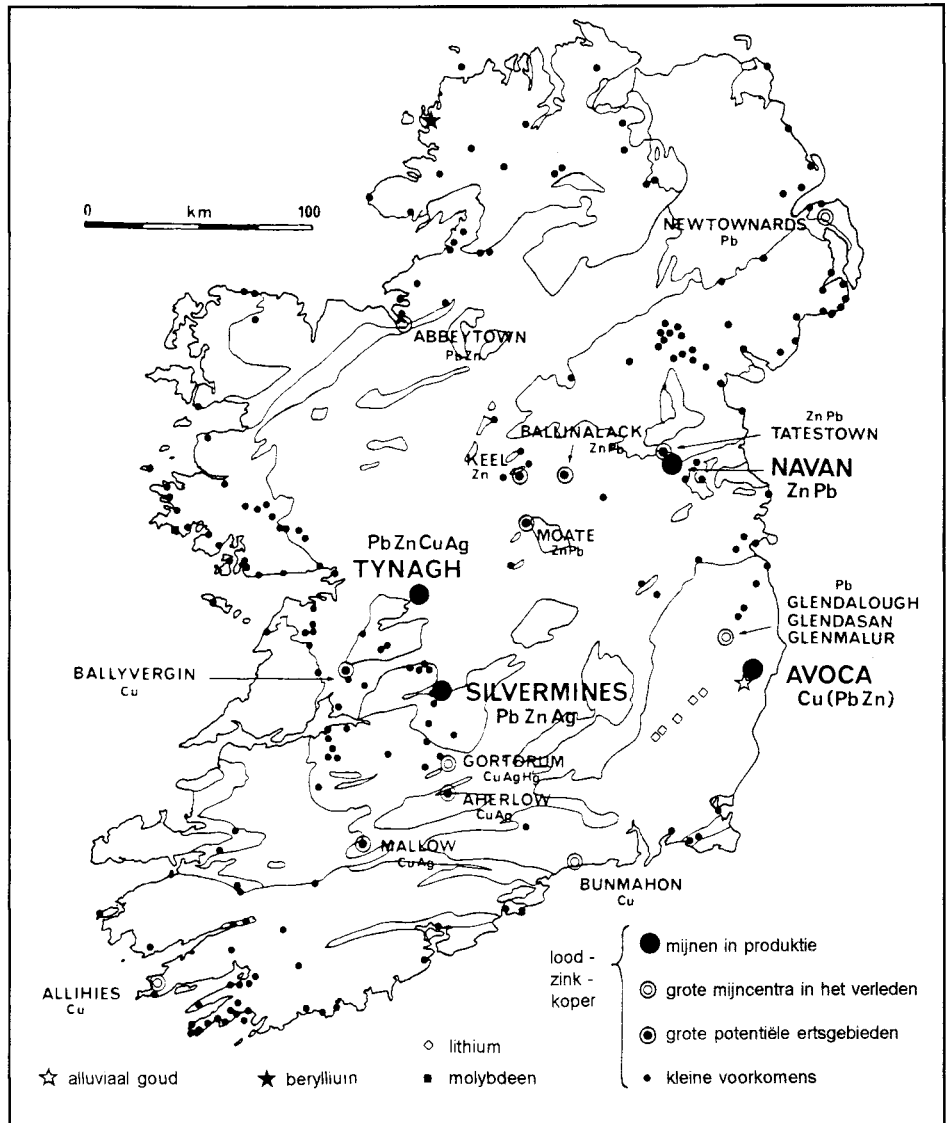

Afb. 19. Vlak landschap in Connemara met turf-ontginning: diepe, mechanisch opengelegde sleuf en hopen te drogen gelegde turf. Een vaak terugkerend beeld in het Ierse landschap.

Afb. 18. De mineraalvoorkomens van non-ferrometalen in Ierland (naar Horne e.a., 1978).

energiebehoefte kunnen dekken. De meeste steenkoollagen kwamen voor op geringe diepte en zijn reeds lange tijd geleden volledig afgegraven. De drie belangrijkste steenkoolgebieden zijn: **Connaught** nabij Lough Allen (Arigna), **Castlemore** (Leinster) en **Slieve Ardagh** in het oosten van Co. Tipperary. Castlemore produceert 15.000 ton anthraciet per jaar; in **Ballingarry** in het Slieve Ardagh-steenkoolgebied hoopt men tot 50.000 ton anthraciet per jaar te produceren. **Arigna** levert een steenkool met een hoog asgehalte, alleen geschikt voor het stoken van een elektrische centrale. Een aantal olie- en gasvoorkomens zijn de afgelopen jaren ontdekt in de shelfgebieden ten zuiden en westen van Ierland.

Turf is sinds onheuglijke tijden de voornaamste huisbrandstof van Ierland geweest. Afb. 19. Op het ogenblik wordt turf ook gebruikt als brandstof in elektriciteitscentrales. Vooral in deze eeuw worden de veengebieden in snel tempo afgegraven. Dit wordt gedeeltelijk op sterk gemechaniseerde wijze gedaan. Wanneer de venen verdwenen zijn komt de ondergrond bloot, die veelal bestaat uit glaciale of fluvio-glaciale zandige sedimenten. Afb. 16. Hierdoor is de erosie sterk toegenomen.

Mineralen in Ierland

In Ierland zijn door de eeuwen heen ertsen geëxploiteerd en deze activiteit duurt op enkele plaatsen nog voort. De variatie en kwaliteit van de gevonden mineralen schijnt verweerde mineralenjagers niet erg te boeien. Het Ierse erts zou over het algemeen fijnkorrelig of massief zijn. De vondsten betreffen voornamelijk "gewone" mineralen als pyriet, galeniet, sfaleriet, chalcopryiet, calciet, doleriet, malachiet, azuriet, bariet, al naar de paragenese van het erts. Maar op micromount-schaal zijn zowel de verscheidenheid als de vondstmogelijkheden groter. Op veel plaatsen is het mogelijk op de storthopen van oude mijnen, die waar het land vlak is gemakkelijk opvallen, naar mineralen te zoeken. Natuurlijk zal toestemming van de landbeziitter gevraagd dienen te worden. Bij de moderne groeven en mijnen worden bij de hedendaagse winnmethoden (flotatie!) geen afvalbergen gevormd. Toestemming om de - goed afgeschermd en bewaakte - exploitaties zelf te bezoeken wordt niet gauw gegeven. Men is zeer beducht voor de belangstelling van extremisten voor de bij mijnen aanwezige springstoffen, en voor aansprakelijkheidstelling bij eventuele calamiteiten. Dat is jammer, want met name de Tynagh Mine bevat

toch wel een interessante mineraleninhoud (vooral sulfiden en carbonaten).

Afb. 18 geeft een indicatie waar de ertsvoorkomens liggen.

Vermaard zijn de zeolieten in de holtes van de Tertiaire bazalten van Antrim, Noord-Ierland. Een hele reeks ervan worden er gevonden. Het betreft algemene, zoals chabaziet, natroliet, stilbiet (ook de variëteit stelleriet), analciem, zowel als bijzondere, bijvoorbeeld cowlesiet, garroniet, gmeliniet, gobbinsiet, levyniet, offretiet. Groeven waarin de bazalt wordt geëxploiteerd zijn er verscheidene; langs de A 2 ten O van Portrush ligt er bijvoorbeeld een, waar u uw geluk zou kunnen beproeven. Uit de Mourne Mountains (Oost-Ierland) worden topazen gemeld. County Cork is benoemd in het hexagonale, donkergroene, groen- of lichtgele mineraal corkiet: $PbFe_3PO_4(OH)_6$, dat o.a. bekend is uit de Glendore ijzermijn aldaar.

Literatuur

R. en S. Krauzpaul: Ierland, Mineralien von der grünen Insel; Lapis 1982, jg. 7, nr. 2, p. 9-12.

A. Dyer en O. Wilson: Zeolites (uit Groot-Brittannië en Noord-Ierland), Rockbottom 4 (lente 1988).

Artikelen over Ierse micromount-mineralen staan in:

Rockbottom 10 (winter '91): zuidelijk Ierland;

idem, 11 (zomer '92): westelijk Ierland;

idem, 12 (lente '93): oostelijk Ierland.

J. Stemvers-van Bommel